

Исход последњих парламентарних избора у Србији није у БиХ изазвао тако бурне реакције као много пута раније, а последњи пут приликом председничког изборног дуела Тадић-Николић. Можда се кључни разлог крије у очекивању водећих политичара - више у Бањалуци, мање у Сарајеву - да ће релативна победа «Листе за Европску Србију - Борис Тадић» допринети да тај блок формира будућу „проевропску“ владу. Како је тај посао неизвесан, политичари у БиХ рачунају и на могућност да СРС и коалиције окупљене ДСС-а и СПС-а формирају своју владу, коју - у Бањалуци како ко, а у Сарајеву искључиво - сматрају «националистичком» и(ли) «назадном».

Сарајевско политичко манихејство

Сарајевским политичарима је савршено јасно да се нова Влада Србије - ма ко је буде формирао - неће моћи саставити без СПС-а и то је, одмах након избора, изазвало „непријатно изненађење“ чак и код вође Социјалдемократске партије БиХ Златка Лагумџије, чија блискост политици српског председника Бориса Тадића потиче из заједничког чланства у Социјалистичкој интернационали. Из те блискости вероватно и извире Лагумџијино разумевање за Тадићеву потребу за социјалистима, мада је Лагумџијина мотивација наизглед нешто другачија од Тадићеве. «То је прилика за катарзу те странке(СПС-а, оп.а.). На крају, они имају и обавезу да то ураде. Они су, преко обавештајних служби и на друге начине, створили и Коштуницу и радикале. Једна је могућност да направе договор са Тадићевом листом и у том случају имали би проевропску, али слабу, неизвесну недефинисану владу, која ће тражити себе. Друга могућност је да уђу у владу са радикалима и Коштуницом и у том случају имали би јаку радикалну владу», сматра Лагумџија.

Много мање разумевања за политичку ситуацију у Србији показује високи функционер Лагумџијине партије на функцији члана Председништва БиХ Жељко Комшић. «Резултати избора показују да националистички блок, ако се Тадић уопште може из њега изузети, може формирати већинску коалицију и владу Србије», изјавио је Комшић.

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 19 мај 2008 21:48

Комшићева оцена није раширена само у «либералном» него и у националном боњачком политичком миљеу. У тим круговима се, без изузетка, истиче да формирање нове владе Србије зависи од «Милошевићевих наследника», па се тако и њихово учешће у «проевропској» или «националистичкој» влади сматра једино избором између два зла. «Када је политичка ситуација у Србији у питању, на жалост, увек се све своди на бирање између два зла, да се изабере оно мање. У Хрватској имате много истакнутих појединаца, групација и медија који су, да кажем, нормални, који не воде политику и кампању против БиХ, док се у Србији такви истакнути људи могу готово пребројати на прсте», сматра Амир Зукић, генерални секретар Странке демократске акције.

Другим речима - а то је и до сада била јавна тајна сарајевске политичке кухиње - формирање Владе Србије између Тадићеве листе и «Милошевићевих наследника» у бошњачким политичким круговима углавном се доживљава као некакво нужно зло, и то под условом да таква влада што више комуницира са Сарајевом, а што мање са Бањалуком. Односно, формирање српске владе око ДСС-а, радикала и социјалиста за политичке Бошњаке није ништа друго до знак да ће таква влада комуницирати са Сарајевом «тек» у мери у којој то налаже Дејтонски споразум, а да ће више сарађивати са Бањалуком, упркос томе што су паралелне везе РС и Србије допуштене тим споразумом, те што нису ни биле коришћене у пуном обиму у последњих осам година, а пре још и мање. Уверени једино да су све ружне ствари и све ратне страхоте у БиХ «последница онога што је долазило из Србије» (Зукић), бошњачки политичари, заправо, и сада - као много пута раније, а наставиће и убудуће - шаљу политичку поруку да не намеравају да прихвате ни досадашњи ниво сарадње РС и Србије, без обзира што се та сарадња редовно одвијала под будним оком Канцеларије високог представника у БиХ као, је ли, „коначног ауторитета“ за тумачење Дејтонског споразума.

Високи функционер СДА само је саопштио оно што годинама уназад чујемо од бошњачких политичара и интелектуалаца - тише или гласније - а то је да су политичким Бошњацима једини прихватљиви српски саговорници налазе међу политичарима из ЛДП-а и интелектуалних кругова блиских тој политичкој опцији. То се, уосталом, може видети у водећим ТВ станицама на којима се, када је реч о ситуацији у Србији, далеко чешће консултује Соња Бисерко него било ко други, макар био и из политичког круга «мањег зла», док се о свима осталим у сарајевским медијима може чути, видети или прочитати најчешће као о особама које се - ако неко политичко или друштвено «зло» БиХ већ нису починиле - сада спремају да га учине.

Као једино «добро» из те перспективе представља се јавно признање да је «зло» у БиХ дошло из Србије, па је тако пред сам крај србијанске предизборне кампање у Сарајеву као изузетан гест добре воље оцењен долазак Чедомира Јовановића у главни град БиХ и сусрет са Жељком Комшићем као „његовим политичким истомишљеником“. „Проблем

Србије су политичари који немају снаге да геноцид назову геноцидом“, поручио је Јовановић, истовремено упућујући поруку Србима у БиХ „да ће своју срећу наћи у Сарајеву“ и да ће имати прилику да после избора покаже да ће „спроводити политику која се не крије иза компромитујућих ратних злочина и која ће имати другачији однос према Босни“.

Ове кључне Јовановићеве поруке јасно показују зашто политичка елита у РС, без изузетка, нема нимало симпатија за Јовановићеву визију истине и помирења и да ће тешко имати разумевања за било чију политику која се буде водила Јовановићевим порукама. Укратко, српски политичари у РС сматрају да су последњих година пуно пута показали добру вољу да исправе ратне неправде према Бошњацима, укључујући подршку суђењима за ратне злочине над Бошњацима и помоћ повратницима, али да је ретко који појединац из сарајевског политичког миљеа имао слуха за заокрет српске политике . Притом, Срби нису уверени да међу бошњачким политичарима - опет изузимајући ретке појединце - заиста има спремности да се исправе ратне неправде према Србима и српским повратницима у Федерацију БиХ. Из такве ситуације Срби и њихови политички представници изашли су још уверенији да им не вреди да у Сарајеву траже своју „срећу“, већ да у том граду једино могу бранити и гледати сопствене интересе.

На крају, негодовање Срба било је изазвано и Јовановићевим полагањем цвећа на спомен плочу на мосту на Врбањи, постављеној у знак сећања на Суаду Дилберовић и Олгу Сучић које су убијене снајперским хицима 5.априла 1992. године. Наравно да је људски сасвим оправдан Јовановићев чин, али је са становишта односа према ратној прошлости у самој БиХ од стране Срба доживљен као својеволјни пристанак вође ЛДП-а на манипулацију којом се најчешће служе бошњачки политичари, а која се огледа у истицању симболике да је реч о „првим жртвама рата у Сарајеву“ за чији почетак се оптужују „агресор“ из Србије и домаћи „српски терористи“. Из тих разлога Борачка организација РС је Јовановићу пребацила што није посетио Сијековац и Босански Брод - где су Срби били прве цивилне жртве крајем марта 1992. године - подсећајући да се за тај злочин, као ни за друга ратна злодела, Србима до сада нико није извинио.

То су, дакле, кључни разлози зашто за Јовановићеве гестове и поруке у Сарајеву није било нимало разумевања у РС, баш као и за неке раније, истоветне поступке српских званичника . Елем, пре пет година је и тадашњи шеф дипломатије СРЈ Горан Свилановић полагао цвеће на мосту на Врбањи, па су и тада удружења српских жртава тај чин - баш као и сада Јовановићев - доживела не као допринос људском разумевању патње свих жртава у последњем рату у БиХ, већ пре као политички прилог црно-белој «истини» на којој почива бошњачки мит о том рату, према којем су «агресори» долазили из Србије, а «Босанци» само бранили БиХ ратујући против «србијанских агресора»

удружених са домаћим «терористима» или «српским побуњеницима», у блажој варијанти. Једноставно, Јовановић би вероватно био другачије схваћен од стране удружења српских жртава да је посетио и неко од спомен обележја жртава за чију смрт одговорност носе «браниоци» Босне. Но, можда би тада другачије - него сада - био схваћен у Сарајеву...

То нас упућује да ће клупко међунационалног неразумевања у БиХ, како је то неко раније већ горко приметио, почети да се расплиће у правцу суштинског измирења у БиХ пошто се у тој земљи појаве три локална Вилија Бранта у исто време: српски, хрватски и бошњачки. А чак и кад би Јовановић представљао изабрану варијанту српског покајника, требало би се начекати да се и у бошњачкој политичкој елити појави пандан Јовановићу, с обзиром да се сличне појаве у Сарајеву до сада нису могле ни наслутити.

Напослетку, пошто Јовановић није легитимисан од већине Срба да уместо њих клекне у Сарајеву и од преживелих затражи опроштај, а није изабран ни да у име Срба разговара са бошњачким политичарима о било којој врсти државних односа БиХ и Србије, у Сарајеву ће, пре или касније, бити принуђени да прихвате оног кога, уз неизбежне «Милошевићеве следбенике», за саговорника добију у Београду. Наравно, никоме у Бриселу неће бити лако да увери Хариса Силајџића и друге бошњачке «јакобинце» да треба да поправе односе са Београдом, свеједно хоће ли «Милошевићеве следбеници» пристати уз Тадића или уз Коштуницу. Јер, ни Силајџићу ни осталим његовим сличномишљеницима није било превише стало да се односи са Србијом развијају ни за време доскорашње кохабитације Тадића и Коштунице, с обзиром да политички вођа Бошњака не пристаје на разговор са властима у Београду - без обзира ко тамо столује - све док не буду ухапшени Ратко Младић и Радован Караџић.

У међувремену, бошњачки политички вођа и сам се трудио да искомпликује односе са Београдом где год би наслутио какву прилику. Последњи у низу разлога Силајџић и његови сарадници „пронашли“ су у одбијање србијанских власти да прихвате именовање Борише Арнаута за амбасадора БиХ у Србији. Ова «ситница» о којој се у јавности веома мало говорило, упечатљиво сведочи о Силајџићевим политичким димним завесама: Арнаут је Силајџићев дипломатски кадар од великог поверења, који је у дипломатијама западних земаља постао познат пошто су истраге њихових тајних служби, након 11. септембра 2001. године, показале да су муџахедини-добровољци у босанском рату постајали држављани БиХ после рата, и то најчешће у време када је Арнаут водио надлежне службе које су се бавиле натурализацијом муџахедина; тиме је избегнуто доследно спровођење у дело одредбе о депортацији муџахедина месец дана после потписивања Дејтонског споразума, чега су се у ЦИА «сетили» пошто су посумњали да и након 11/9 у БиХ има натурализованих држављана који одржавају везе са глобалним терористичким мрежама. Силајџићев дипломата са таквим досијеом послат је на место

амбасадора у Београду, одакле се, практично, вратио без агремана. Затим је Силајџић наставио да оптужује власти у Србији зато што «БиХ нема свог амбасадора у Београду», иако је више него јасно да његов дипломата Арнаут не може добити агреман ни у једној озбиљној држави, тим пре што се и у сопственој земљи налази под сумњом због доделе држављанстава БиХ бившим муџахединима мимо законских прописа !?

Када се овој «ситници» дода још низ Силајџићевих неутемељених оптужби на рачун Србије, почев од тога да Србија «спречава сукцесију мреже ДКП-а бивше СФРЈ», па до тога да «Србија дугује БиХ на десетине милиона евра накнада за коришћење водних ресурса» - такође из времена бивше СФРЈ - онда није тешко закључити да Силајџићу и осталим «јакобинцима» из његовог ужег и ширег окружења није превише стало да развијају добре односе БиХ и Србије, без обзира ко буде формирао владу у Београду. Стога је, међутим, разумљиво што у последње две године стагнирају дипломатски односи Србије и БиХ, а бива снажнија директна економска сарадња између Србије и РС и почињу озбиљније да се развијају српско-српски политички и друштвени односи.

Српско-српске политичке разлике и потребе

Иако даљи развој српско-српских односа не би требало пресудно да зависи од распореда политичких снага на власти у РС и Србији, досадашње политичко искуство нас учи да српским политичарима није било тешко да у заступање општих националних интереса повремено умешају и сопствене партијске интересе. Само по себи то не би било спорно уколико не би било нападно усмерено против супарничких политичких опција. Но, сва је срећа - уз нешто више и мудрости и интереса него пре - па у кампањи за парламентарне изборе у Србији водећи политичар у РС Милорад Додик није бацао своје вербално дрвље и камење на радикале, тако да - такође, уз нешто више и мудрости и интереса него пре - ни радикали нису узвраћали истом мером. А само који месец дана раније за председничке изборе, ко се тога сећа још, гледаоци с обе стране Дрине имали су прилику да виде како Додик и СРС готово до изнемоглости воде вербални рат, који је, на крају, као једино добро донео примирје до даљњег.

Након последњих избора у Србији, из Додиковог СНСД-а су поздравили релативну победу листе свог савезника Бориса Тадића, мада не тако еуфорично као Тадићеву председничку победу над Николићем, што се може разумети њиховим слухом за србијанску постизборну реалност у којој није извесно да ће Тадићева листа успети и да формира владу. Сам Додик био је уздржан у проценама око састава нове владе, упркос томе што је изјавио да прижељкује да владу састави Тадићев ДС: хладно је истакао да ће «прихватити легитимитет било ког легалног и законитог избора у Србији и легитимну

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 19 мај 2008 21:48

одлуку парламента о избору Владе Србије». Нестраначки председник РС академик Рајко Кузмановић такође је поновио да ће «било која изабрана влада у Србији имати добре односе и сарадњу са РС», али је додао да је «уверен да ће то бити влада Демократске странке». И остали српски политички актери су топло поздравили своје најближе сараднике, но са више мере и опреза према својим супарницима од председника Кузмановића. У ПДП-у Младена Иванића послали су поруку опште природе у којој «поздрављају европску опредељеност грађана Србије и њихову намеру да очувају територијални интегритет државе», иако је онедавно познато да је Иванић ближи Тадићевој политици, него Коштуничиној, упркос томе што је, рецимо, ПДП са ДСС-ом у чланству Европске народне партије. Но, то је само један пример у српско-српској необичној подели политичких улога: Додикови коалициони партнери из Демократског народног савеза(ДНС) поздравили су резултат Нове Србије, с којом имају партнерске односе, док је такође владајућа Социјалистичка партија поздравила «резултат сестринске странке у Србији и њених коалиционих партнера».

С друге стране, у опозиционом СДС-у, који одржава партнерске односе са ДСС-ом, изразили су «забринутост због изјава председника Тадића да ће 'свим демократским средствима' спречити избор владе у којој неће бити коалиција 'За европску Србију'», док су из СРС РС упозорили да би «ако се будућа власт и опозиција не усагласе о европским интеграцијама и очувању Косова у саставу Србије(...) такав расплет био лош и за Републику Српску». Да не би било забуне, ова радикална странка нема никакве односе са СРС-ом у Београду; шта више, у «централи» су је прогласили одметнутом, након што је пре неколико година подржала владу СДС-а, противно вољи централе. Од тада је СРС с леве стране Дрине, практично, партија подељена на две фракције у којој је одметнути СРС РС тек нешто јачи од СРС «Војислав Шешељ», која баштини подршку централе. Резултат такве поделе су укупно три освојена посланичка места у Народној скупштини РС и готово подједнако слаб рејтинг обе фракције у бирачком телу. Истина, паду Шешељевих радикала допринела је и двогодишња забрана деловања декретом Педија Ешдауна, од чега се они до данас нису опоравили.

Зашто смо навели све ове податке? Најпре да би указали на «еластичност» српске политичке сцене у РС, а затим да би размотрили и могући утицај који формирање нове владе Србије може имати на ту сцену, тим пре што се и до сада политички утицај из Србије, у мањој или већој мери, природно преливао у РС. Имајући у виду да Додиков СНСД има готово апсолутну већину у Народној скупштини РС и да, практично, апсолутно контролише извршну власт у РС и има снажан утицај на нивоу БиХ, сасвим је разумљиво очекивати да би, у случају да «Листа за европску Србију» формира нову владу Србије, Додик добио снажан ветар у леђа. Уз подршку такве владе, Додиков утицај не би ослабио, уколико већ не би ојачао све док би Тадићева влада била стабилна. Но, уколико би се догодило да зарад одржавања снажних пријатељских веза премијера РС и председника Србије и узајамне политичке подршке, укупни односи Србије и РС стагнирају или се, пак, не буду развијали у складу са потребама становништва РС - онда

ће од тог снажног политичког савезништва само ретки и одабрани имати највише користи.

Када говоримо о јачању економских веза, онда пре свега мислимо на пројекат интеграције електроенергетског сектора РС и Србије, који је зачет у време последње Коштуничине владе и који има изгледа на бржи успех једино уколико се у искоришћавање највећег српског потенцијала укључе и озбиљни људски ресурси с обе стране Дрине, те што пре обезбеди новац за најављену изградњу хидроелектрана на Дрини. Овај пројекат је од виталног значаја пре свега за преостало становништво на истоку РС, имајући у виду да пасивне, економски готово девастиране крајеве на дугом потезу од Бијељине до Требиња становници полако напуштају, исељавајући се у Србију или у иностранство. Другим речима, каква год влада заседне у Београду - уколико јој је искрено стало до опстанка и останка већине Срба на истоку РС - мораће већ у наредних неколико година да покаже на делу да може помоћи у запошљавању осиромашеног становништва у Подрињу, Бирчу, Романији и Херцеговини.

Наравно, и сам Додик ће морати добро да се потруди, а уколико га из Београда на то више буду подсећали својим делима, то ће и премијер РС пре бити мотивисан да прихвати своје обавезе у том послу. Такву мотивацију могла би - пре него Тадићева - да има влада Србије коју састави Коштуница са радикалима и социјалистима. Просто зато што, рецимо, радикали, а ни Коштуница у последње време - изгледа немају превише разумевања за онај део Додиковог политичког деловања у којем се, с времена на време, отворено манипулише националним осећањима сународника зарад очувања што бољег имиџа сопствене партије. Додиков положај у очима такве владе би, такође, могле да отежају и честе оптужбе српских опозиционих партија за криминал и корупцију у редовима Додикове партије.

У контексту регионалног развоја РС «национална влада» Србије чак би се могла показати као пожељна за Србе с леве стране Дрине, под условом да се држи прокламованих начела и у свом дворишту. У том случају, рецимо, вероватно би и власти РС биле принуђене да озбиљно размисле о некој врсти економске регионализације РС, о чему до сада нико унутар српске политичке елите с леве стране Дрине - дакле, ни у власти, ни у опозицији - није озбиљно размишљао. Да ли из ирационалног страха од сарајевских централистичких тенденција ка уставном прекрајању РС на регионе чије би се границе простирале и ван РС или, пак, из чистог интереса власти у Бањалуци да што више новца пореских обвезника задрже на нивоу Републике - нико од српских политичара у РС не нуди чак ни модел по коме би општине добиле више новца или, рецимо, стварање неколико институција регионалног карактера, које би, између осталог, могле поставити стратешке основе за опстанак и одрживи развој још једног урбаног центра на истоку, поред постојећих центара у развоју, Бијељине и Требиња. Сличне

потребе, дакако, постоје и у западном делу РС, с обзиром да поред Бањалуке још два града, Добој и Приједор, поседују какве - такве претпоставке да постану снажни центри регија које би обухватиле околне општине РС. Уколико се, уз то, у наредних 4-5 година остваре и руске инвестиције у ревитализацију Рафинерије нафте у Броду, као и капитални пројекти изградње аутопутева, Република Српска би, ипак, могла - имајући у виду сопствени геостратешки положај - дугорочно да рачуна на извеснију економску будућност.

Када је реч о политичкој будућности РС, ваљало би очекивати да нови политички расплет у Србији допринесе да се и међу главним актерима у Београду мало изоштри слика о РС како би се могло приступити изради озбиљне политичке стратегије у погледу очувања «дејтонске» позиције РС. Наиме, већ сада је видљив расцеп на политичкој сцени РС када је реч о уставним променама које се из Брисела, преко високог представника у БиХ, намећу као кључни изазов за опстанак РС. Међу српским политичарима у Бањалуци нема разлике у декларативном залагању за опстанак садашњег нивоа територијалне и политичке аутономије; даље, не би ваљало сумњати ни у добре намере кључних актера у том правцу, али, у најмању руку, тактичке разлике у правцу очувања преосталих елемената суверенитета РС - које не постоје само у Бањалуци, већ и у Београду - дугорочно само могу отежати политичку борбу за очување РС.

Елем, Милорад Додик сматра да је политички мудро и за РС сасвим целисходно нудити подршку за уставно преуређење БиХ као федерације три или више федералних јединица, од којих би садашња РС била једна. С друге стране, опозициони СДС одбија да се уопште упушта у причу о федерализацији, ценећи да би уласком у још једну поделу надлежности између федералне државе и њених јединица, РС, заправо, индиректно прихватила измену Дејтонског споразума. На тактичком плану, Додик очигледно сматра да својим предлогом држи политичку иницијативу у БиХ у својим рукама и тако лакше одбија захтеве за јачање централних институција. Опозиција окупљена око СДС-а сматра, пак, да РС остаје више маневарског простора за деловање ако снажно инсистира на позицији коју је добила Дејтонским споразумом.

Није тешко приметити да слично размишљају и у «сестринским странкама» у Србији. Борис Тадић је до сада без иједног изузетка подржавао све што Додик успе да договори са бошњачким и хрватским политичарима, подржавајући Додика и када би се овај успротивио притисцима странаца. Војислав Коштуница је имао нешто оштрији критички став према захтевима ОХР-а и страних дипломата, а извесно је да се његов став сасвим подударно са ставом СДС-а о «штетности» предлога о федерализацији по РС.

Став радикала је одувек био најтврђи, а он је, отприлике, гласио да се дејтонска позиција РС брани по сваку цену. Но, и сама цена коју су радикали раније платили у политичком амбијенту у БиХ у којем Канцеларија високог представника (ОХР) и даље игра централну политичку улогу, као ни просто пресликавање српског радикализма из Србије у РС - не обећавају сигурнији пут ка одбрани «дејтонске» РС од, рецимо, једног пута који би у равни политичке тактике био више уравнотежен и, већ самим тим, нешто мекши, али не и мање принципијелан када је реч о очувању суштинских дејтонских надлежности РС.

Тешко да би било шта другачије, у садашњим и долазећим политичким околностима у БиХ и на Балкану, више допринело очувању РС од трагања за тим једним путем, у који би се сливали кључни правци српске политике с обе стране Дрине. То се, готово у подједнакој мери, односи и на оне који уверавају да се опрезним кретањем њиховим правцем могу заобићи и све недаће које вребају тим путем и сви други правци кретања, баш као и на оне који у журној кретњи својим политичким правцем скрећу поглед са раскршћа пред којим се сви заједно данас налазе. Уколико, притом, и једни и други пре схвате да за долазак до заједничког циља није најнужније што брже сакупити што већи број сапутника, макар по што нижој цени - онда пут ка том циљу не мора бити тако далек као што сада може да изгледа.

У комплексној српско-српској политичкој пракси с две стране Дрине то би требало да значи да лични и(ли) партијски анимозитети, баш као и лични и(ли) партијски интереси представљају највеће сметње трагању за путем ка заједничком циљу. Често испољавање и истицање тих сметњи значило би да политички актери или нису потпуно свесни циља којем декларативно стреме или, пак, да нису сасвим сигурни да ће се макар приближити том циљу. Постоји, наравно, и онај знак који се можда најчешће и најлакше уочава међу политичарима који су на пут кренули и несвесни циља којем стреме и несигурни у пут којим иду: они се заузврат - или за почетак - понајвише труде да током путовања себи прибаве најудобнија места. Што мање буду српско-српски односи зависили од таквих, утолико пре ће се српско-српске везе обнављати и јачати у наредном периоду. Дакако, важи и обрнуто.